

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ**

**ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО
ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**Матеріали IV Міжнародної
науково-практичної конференції**

16-17 листопада 2023 року

Київ 2023

УДК 332.36

Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16-17 листопада 2023 р.). Київ : Редакційно-видавничий відділ НУБіП України, 2023. 290 с.

Видання містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Формування сталого землекористування: проблеми та перспективи». Тематика конференції відображає комплексність, міждисциплінарність і багатовекторність проблем формування сталого землекористування та інноваційних підходів до їх вирішення. У тезах доповідей учасників представлено технічні, організаційні, економічні, екологічні та соціальні засади забезпечення формування сталого землекористування.

Матеріали збірника будуть корисними для фахівців у сфері землеустрою, геодезії, картографії, містобудування, геоінформаційних технологій та ін.

The publication contains materials of the IV International scientific-practical conference "Formation of sustainable land use: problems and prospects". The theme of the conference reflects the complexity, interdisciplinarity and multi-vector nature of the problems of sustainable land use formation and innovative approaches to their solution. The participants' reports present the technical, organizational, economic, environmental and social principles of ensuring the formation of sustainable land use.

The materials of the collection will be useful for specialists in the field of land management, geodesy, cartography, urban planning, geographic information technologies, etc.

Матеріали подано в авторській редакції

Materials are submitted in the author's edition

Рекомендовано до друку вченою радою
Інституту землекористування Національної академії аграрних наук України
(протокол № 11 від 23 листопада 2023 р.)

ISBN 978-617-8171-09-4

© Інститут землекористування НААН України, 2023
The Institute of Land Management of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, 2023

Косюхно Ю. А.
здобувач ОС Магістр
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна
Бутенко Є. В.
к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

МЕЛІОРАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ І МЕЛІОРАТИВНІ ЗАХОДИ В УКРАЇНІ

Меліорація земель відіграє важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку аграрного сектору та забезпеченні продовольчої безпеки. Ось деякі ключові аспекти важливості меліорації земель: підвищення продуктивності, захист від негативних впливів, ефективне використання ресурсів, стійкий розвиток, забезпечення продовольчої безпеки, зменшення впливу змін клімату.

Меліорація земель - комплекс гідротехнічних, культуртехнічних, хімічних, агротехнічних, агролісотехнічних, інших меліоративних заходів, що здійснюються з метою регулювання водного, теплового, повітряного і поживного режиму ґрунтів, збереження і підвищення їх родючості та формування екологічно збалансованої раціональної структури угідь [1].

За призначенням меліорації поділяють на зрошувальні, осушувальні та протиерозійні. За впливом на ґрунт і рослину, тобто за способом здійснення розрізняють такі види меліорації:

- Агротехнічні - агротехнічні заходи докорінного поліпшення природних умов вирощування сільськогосподарських рослин;
- Лісомеліоративні (лісотехнічні) - здійснюють за допомогою садіння лісу або чагарників для захисту ґрунту від водної та вітрової ерозії, тобто при лісомеліоративних меліораціях підвищення родючості земель досягається захисними лісонасадженнями;
- Хімічні - це застосування вапнування, гіпсування, глинування, піскування та інших заходів, що пов'язані із зміною хімічного складу ґрунту та його водно-фізичних властивостей;
- Гідротехнічні - це будівництво дамб, каналів, шлюзів-регуляторів та інших гідротехнічних споруд, за допомогою яких землі зрошують, осушують, охороняють від ерозії, подають воду у безводні райони;
- Протиерозійні - система заходів для захисту ґрунтів від ерозії, яка спрямована на впровадження протиерозійного землеробства, а також використання лісотехнічних та гідротехнічних меліорацій;
- Культуротехнічні - це заходи поліпшення стану поверхні землі (звільнення від деревної та чагарникової рослинності, купин, каміння, корчування пеньків, фрезерний та інший обробіток для створення і окультурення орного шару) [2].

Меліорація сприяє підвищенню врожайності сільськогосподарських культур і забезпечує стабільність виробництва. Підприємства, особливо в умовах зрошення,

позбавлені ризику істотного зниження врожаю в несприятливі за погодними умовами роки. Крім того, меліорація дає змогу підприємствам запроваджувати нові галузі сільськогосподарського виробництва, які неможливо було б розвивати без осушення або в умовах богарного землеробства (наприклад, вирощування рису на півдні України). Це значно збільшує можливість вибору підприємством виробничих альтернатив, а також повного та ефективного використання наявних ресурсів і залучення нових, підвищення інтенсивності виробництва, в тому числі і збільшення поголів'я тварин і зрештою — одержання більших прибутків.

Однак впровадження меліорації ставить перед підприємствами і нові вимоги: потрібні додатковий власний або позичковий капітал, нові технології, додаткова робоча сила нової кваліфікації для експлуатації меліоративних систем і меліоративної техніки, нові навички щодо організації виробничих процесів. Важливо пам'ятати, що в умовах насиченого ринку нерідко виникає проблема збуту одержаної додаткової продукції. Підприємства ризикують більше й у зв'язку з коливанням цін на неї, і через більшу залежність від партнерів. Як бачимо, в умовах меліорації підприємству доводиться вирішувати значно більше проблем, ніж звичайно. Серед меліоративних заходів провідне місце належить зрошенню й осушенню земель. У 2000 р. площа цих земель в Україні становила відповідно 2408 і 3299 тис. га. Найпродуктивнішими є зрошувані землі. На них в Україні виробляється весь рис, значна частка овочів, фруктів і винограду, а також зерна кукурудзи.

Оцінюючи ефективність зрошення, слід враховувати ту обставину, що вода (з економічного погляду) є важливим виробничим ресурсом, який має вартість, а використання його — раціональні межі. Це означає, що максимальна віддача від зрошення досягається лише за певних обсягів використання води. Перевищення або зменшення її призводить до зниження такої віддачі відповідно до вимог закону граничного приросту результату. Але описана закономірність витримується лише за оптимальних строків поливу, оскільки саме вони значно більше впливають на зростання врожайності, ніж обсяги використання зрошувальної води. Тому важливо, щоб кожне підприємство, яке має зрошувані землі, було забезпечене необхідними приладами для вимірювання вологості ґрунту, що дасть змогу своєчасно поливати і тим самим мінімізувати обсяги витрачання води і максимізувати приріст результату. Але це можливо за умови, коли підприємство будь-коли може одержати необхідну кількість води. Тому при організації зрошувального землеробства забезпечення достатнього водопостачання є необхідною умовою доцільності його впровадження [3].

Меліоративні заходи - роботи, спрямовані на поліпшення хімічних і фізичних властивостей ґрунтів, обводнення пасовищ, створення захисних лісових насаджень, проведення культуртехнічних робіт, поліпшення земель з несприятливим водним режимом та інженерно-геологічними умовами, проектування, будівництво (реконструкція) і експлуатація меліоративних систем, включаючи наукове, організаційне та виробничо-технічне забезпечення цих робіт.

Меліораційні заходи можуть включати в себе системи дренажу, іригації, терасування, внесення добрив, використання антиерозійних заходів та інші технічні рішення для покращення умов вирощування рослин. Важливо враховувати екологічні

наслідки та збалансованість при впровадженні меліораційних заходів для збереження природного середовища та забезпечення стійкого розвитку сільського господарства [1].

Висновок. Загалом, меліорація земель є ключовим інструментом для підвищення ефективності сільського господарства, забезпечення стійкості екосистем та збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

- 1) Земельний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України «Про меліорацію земель» від 14.01.2000 року № 1389-XIV – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14#Text>
- 2) [Електронний ресурс]: <https://superagronom.com/slovník-agronoma/melioraciya-id20045>
- 3) [Електронний ресурс]: <https://buklib.net/books/26227/>
- 4) Бутенко Є., Харитоненко Р. Вплив деградаційних процесів на еколого-економічну ефективність агроформувань / Є. Бутенко, Р. Харитоненко // Збалансоване природокористування - 2016
- 5) Бутенко Є., Рогозенко Г. Моніторинг ерозійних процесів та їх еколого-економічна оцінка на землях сільськогосподарського призначення / Є. Бутенко, Г. Рогозенко // Агросвіт - 2011

Land reclamation and land reclamation measures in Ukraine

Abstract. Land reclamation helps to increase crop yields and ensures production stability. Especially in irrigation conditions, enterprises are free from the risk of a significant reduction in yields in unfavorable weather conditions. However, the introduction of reclamation also puts new requirements on enterprises: additional equity or borrowed capital, new technologies, additional labor force with new qualifications to operate reclamation systems and reclamation equipment, and new skills in organizing production processes are needed.